

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Социально политическая активность и жизненная позиция молодежи выступают необходимым условием становления общества. Анализ и рассмотрение этих проблем оптимизируют средства и формы социализации молодежи в условиях демократического развития общества, что позволит утвердиться молодежи в качестве полноправных и полноценных субъектов общества. Молодежная среда – это лаборатория, которая вырабатывает и апробирует новые ценности, отношения, модели поведения, культурные нормы.

Social-political activity and living position of young people become necessary condition of society becoming. An analysis and consideration of these problems optimized facilities and forms of young people socialization in the conditions of democratic development of society, that will allow to confirm young people as competent and valuable subjects of society. A youth environment is a laboratory, which produces and approves new values, relations, models of conduct, cultural norms.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю осмислення проблем молоді, пов'язаних зі зміною соціально-економічних основ і кризових ситуацій у різних сферах життя суспільства, що виникли в ході демократичних реформ в Україні. Умовою виживання суспільства і його перспективою є позиція і діяльність молоді в житті суспільства. Які цінності приймає і відкидає молодь сучасної України, як вони поєднуються з цінностями "батьків", що панували в суспільстві тривалий час – головна проблема сучасної соціалізації молоді. Аналіз і розгляд цих проблем дозволить оптимізувати засоби і форми соціалізації молоді в умовах демократичного відновлення суспільства для ствердження молоді в якості повноправного і повноцінного суб'єкта суспільства.

Перед суспільством і державою постає завдання (за допомогою продуманої, науково обґрунтованої молодіжної політики) забезпечити сприятливі передумови для використання енергії молоді (створити механізми підтримки молоді та її соціальних ініціатив), допомогти визначити і реалізувати власні соціальні інтереси, потреби, життєві перспективи.

Соціалізація молоді відбувається за складних умов загострення суспільної кризи, переоцінки (подекуди радикальної) існуючих

цінностей, зростання критичного ставлення не тільки до минулого, а й до оточуючого середовища, свого майбутнього. Сталий розвиток суспільства за таких обставин в першу чергу визначатиметься стабілізуючою роллю окремих інститутів, їх спроможністю зберегти повагу до себе і, відтак, здійснювати той чи інший вплив на населення.

Сучасна молодь має особливий характер і риси, які суттєво відрізняють її з поміж інших соціальних груп, а понад усе – від старшого покоління. Якщо старше покоління, загартоване не менш складними соціально-економічними катаклізмами, реагує більш-менш стримано, то молода генерація, котру до певного часу виховували на ідеях світлого майбутнього, втрачає віру в будь-які ідеї взагалі. Потрібно враховувати і те, що наша країна довгий час піддавалася тиску, гнобленню, духовному і фізичному знищенню, тому багато чого було втрачено у своїй ментальності [1].

Основою усіх демократичних перетворень у нашому суспільстві є розвиток духовності, національний ренесанс і зміцнення національної самосвідомості кожного громадянина. До цього слід додати й загальні обставини, що стосуються усіх громадян України, і особливо молодих, незалежно від місця проживання. Свідомість кожного українського громадянина на початку ХХІ ст. зазнала «потужних ударів» і постала перед неминучою необхідністю вибирати подальший шлях: повернутися до патерналістської моделі, коли за тебе все вирішується, чи зробити рішучий крок до самостійного вибору свого подальшого життя. Проблема полягає в тому, що досить важко визначити, кого в нашому суспільстві нині більше: інтерналів (людей, які вважають, що все залежить від них самих і їх діяльності); екстерналів (тих, хто в усьому звинувачує зовнішні обставини) чи амбівалентів (тих, хто не може визначити, від кого саме залежить їх доля) [2]. Хоча зрозумілим є те, в суспільстві повинні переважати саме інтернали: люди, які мають активну життєву позицію. Але важливе значення має те, чи займає або займе таку позицію молоде покоління української держави.

Дбаючи про формування національної самосвідомості, було б помилково вважати, що для цього достатньо лише більш активно займатися питаннями мови, традицій, культури, звичаїв, що притаманні українському народу. Важливо відмітити, що самосвідомість ґрунтується на певному ціннісному просторі. Крім того сьогодні уже не викликає сумнівів, що радикальні зміни в економіці, політиці, системі державного управління

потребують ціннісного обґрунтування (санкціонування), що система цінностей, яка формує основу світогляду людей, може виступати і як фактор, що прискорює розвиток суспільства, і як бар'єр на шляху такого розвитку. Інституціональні перетворення стають дійсно безповоротними тільки тоді, коли вони приймаються суспільством і закріплюються в системі цінностей, на які дане суспільство орієнтується [3]. Тому вважається, що зміни в світогляді населення слугують значимим індикатором реальності суспільної трансформації в цілому. Аналіз таких змін може дозволити краще зрозуміти причини успіхів та невдач в тих інституціональних перетвореннях, які відбуваються в нашому суспільстві сьогодні, а також оцінити ефективність самої трансформації суспільства.

Оскільки цінності відбивають сутність соціального життя певного суспільства, його конкретний спосіб життя, вони є відносними, а не абсолютними. Зі зміною суспільних відносин відбувається переоцінка цінностей: багато з того що вважалося абсолютним і беззаперечним, знецінюється і, навпаки, зміни в суспільстві породжують нові цінності. Прикладом цього можуть бути події, які відбулися у вересні 2001 року у США (згодом у всьому світі) спричинили зміну у ціннісних орієнтаціях великої кількості людей.

Суспільна свідомість молоді, комплекс її характерів, менталітет в усіх його протиріччях, система основних типів особистості в процесі соціалізації визначається певною самостійністю, активністю, здатністю до саморозвитку. В умовах сучасного суспільства духовна сфера становлення і розвитку молодого покоління схильна до відчуження, одним з ознак якого виступає криза молоді в духовній сфері [4].

Процес сучасної трансформації українського суспільства має значний вплив на масову свідомість української молоді. Зміна форм власності, ідеологічний плюралізм, становлення демократичних інститутів, виборність органів влади зумовили формування в їх свідомості нової системи цінностей. В меншій мірі ці зміни торкнулися таких традиційних цінностей як сім'я, друзі, релігія та ін. Більше того, значення цих цінностей все більше зростає, оскільки саме в таких цінностях молоді люди шукають захист від життєвих труднощів. В той же час молодь проявляє досить низьку здатність до суспільної самоорганізації, а потенціал соціальної активності в суспільстві порівняно невеликий. Потрібно відмітити, що за період посткомуністичної трансформації частина української молоді прийняла головні

демократичні цінності. Але ніколи вона не розглядала їх як реальний інструмент вирішення суспільних проблем.

Система цінностей в суспільстві, їх характер і особливості є своєрідним орієнтиром в формуванні світогляду, духовності молодшої людини, а бажання оволодіти ними – найважливіша умова отримання молодшою людиною життєвого досвіду і його соціалізації. Цінності завжди існують і видозмінюються, так як змінюються цілі покоління людей, наслідуючи і позитивний і негативний досвід своїх попередників.

З точки зору пріоритетності індивідуальні цінності людини завжди превалюють над громадянськими. Країни, які знаходяться на етапі трансформації, можуть сформуватися як дійсно демократичні, гуманістичні на системі нових цінностей, які відповідають потребам громадян. Кожен народ, нація мають свою систему цінностей, яка повинна логічно вписуватися і проявлятися в системі об'єктивних загальнолюдських цінностей (свобода, гуманізм, справедливість, добро, щастя, сім'я, здоров'я, культура, нація та ін.). Важливо відмітити те, що для формування особистості як громадянина однаково важливі як національні цінності, так і загальнолюдські, які інтегрують особистість не тільки у власну державу, а й у всі світові співтовариства.

Перетворення суспільства супроводжується як правило, сильним соціальним та соціально-психологічним стресом, докорінною переоцінкою цінностей, що становлять основу свідомості. У стабільному суспільстві людина, навіть якщо вона не погоджується з деякими соціальними нормами, знає, що в разі їх порушення до неї будуть застосовані санкції (від засудження з боку громадськості до переслідування за законом). Нову якість суспільства не можна звести до змін у сфері економіки, політичних або деяких інших структур. Передусім це зміна свідомості людини, в якій важливе місце посідає переоцінка соціальних цінностей. Потрібно брати до уваги те, що сьогодні на одне покоління випадає зміна кількох історичних, ідеологічних і навіть релігійних парадигм [6]. Досвід, через який пройшли інші країни, свідчить, що передавання соціальних цінностей від покоління до покоління навіть в рамках відносно стабільної політичної системи відбувається неоднозначно. Наприклад, на рубежі 60-70-х р. ХХ ст. частина західної молоді відмовилася від багатьох установок, цінностей та ідеалів батьків.

Процеси, що мали місце в українському суспільстві, спричинили розшарування суспільства на тих, хто швидко відмовляється

від старого і починає жити і думати по-новому, і тих, хто повільно включається у цей процес. І саме молодіжне середовище – це лабораторія, яка виробляє та апробує невідомі раніше цінності, відносини, моделі поведінки, культурні норми та зразки. На базі проведених досліджень соціологи відзначають соціальний песимізм, фрустрацію, що проявляється у невпевненості у майбутньому; глибокий ціннісно-моральний вакуум, що виник внаслідок втрати віри у колишні духовні цінності. Вчені вважають такі тенденції панівними у розвитку суспільної та індивідуальної свідомості в Україні. Цілі суспільства виробляються на основі цінностей і становлять моделі майбутнього стану.

В сучасній ситуації, що склалася в українському суспільстві цінності виступають вищими принципами, які забезпечують злагоду в малих соціальних групах та суспільстві в цілому.

Література:

1. Рудакевич О. М. Руїнація та шляхи відродження політичної культури українського народу // Політологічний вісник. Науково-аналітичний збірник. Вип. II. – К. – 1994. – С. 116.
2. Головатий Н. Ф. Социология молодежи. – К.: МАУП, 1999. – 224с.
3. Башкирова Е. И. Трансформация ценностей российского общества // Политические исследования. – 2000. – № 6. – С. 51.
4. Павловский В. В. Социология молодежи и ювенология // Социологические исследования. – 1999. – № 5. – С. 50.
5. Яновский Р. Г. Духовно-нравственная безопасность России // Социологические исследования. – 1995. – № 1. – С. 40.
6. Яковенко А. Вплив суспільних чинників на студентську молодь // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2000. – № 1 – С. 84.

Левчук І. І., ОНЮА

ПОРЯДОК ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА КАТЕГОРІЯ

Стаття посвящена аналізу поняття соціального порядку и его составляющих. Проанализировано соотношение категорий порядка и свободы. Порядок понимается как некоторое единство, сведение множественного к единому.

The article is devoted to the analysis of concept of social order and its components. Correlation of categories of order and freedom is analysed. An order is understanding as some unity, taking plural to single.